

The Glories of Thai Crafts

Past . Present . Future

ครูช่างศิลปหัตถกรรม ปี 2565
ประเภทเครื่องจักสาน (จักสานไม้ไผ่)

วาสนา สายมา

รองศาสตราจารย์วาสนา สายมา ครูช่างศิลปหัตถกรรม ปี 2565

ประเภทงาน : เครื่องจักสาน (จักสานไม้ไผ่)

วาสนา สายมา (61 ปี)

จากรางวัลชนะเลิศ Innovative Craft Award 2012 ประเภทงานจักสาน ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์แต่ละชุมชนออกมา เป็นผลงานสู่ตลาดโดยทาง sacit ได้ให้โอกาสเข้าร่วมโครงการ และได้เผยแพร่ผลงานต่างๆ จนประสบความสำเร็จ ทำให้ชุมชนมีรายได้จนถึงปัจจุบันนี้

การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา

การเรียนรู้เริ่มต้นจากคุณยายเป็นช่างจักสานของใช้ภายในครัวเรือน และคุณยายได้สอนให้สาน เช่น สานเสื่อกก ตะกร้าล้างปลา ต่อมาได้เรียนด้านศิลปหัตถกรรมในระดับชั้นปริญญาตรีและเมื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจึงสอบเข้ารับราชการครู ได้สอนเรื่องงานจักสานเป็นหลักศึกษาวิจัยลวดลายงานจักสานทางภาคเหนือที่มีวัสดุไม้ไผ่ในชุมชน พร้อมทั้งยังได้พัฒนางานจักสานที่มีอยู่ในชุมชนนั้น มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่ในชุมชนต่างๆ

ต่อมาได้นำผลงานที่พัฒนาออกสู่ตลาดที่กว้างขวางยิ่งขึ้น เช่น ได้รับการสนับสนุนทุนงานวิจัยจากหน่วยงานศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน) และได้นำส่งผลงานเข้าประกวดในโครงการที่หน่วยงานจัดขึ้น ซึ่งได้รับรางวัลชนะเลิศ Innovative Craft Award 2012 ประเภทงานจักสาน และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์แต่ละชุมชนออกมาเป็นผลงานสู่ตลาดโดยทาง sacit ได้ให้โอกาส เข้าร่วมโครงการ และได้เผยแพร่ผลงานต่างๆ จนประสบความสำเร็จ ทำให้ชุมชนดังกล่าวมีรายได้จนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่กับชุมชนให้มีรายได้อย่างต่อเนื่องเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว ยังช่วยสืบทอด โดยการสอนให้ลูกหลานได้ทำและมีรายได้สู่ครอบครัวเพื่อเลี้ยงชีพได้จริง

หลักการทำงานด้านนี้จะใช้แนวคิดการพัฒนาภูมิปัญญาเป็นหลักรวมถึงการนำวิถีชีวิตชุมชนมาเป็นจุดยืนในการสร้างสรรค์ผลงาน เช่น การสร้างสรรค์ผลงานที่ใช้ในชีวิตจริง ตัวอย่างผลงาน เช่น พวงมาลัยสานจากวัสดุไม้ไผ่ เครื่องแขวน โมบายแขวนให้เด็กดูเล่น เป็นต้น

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะเชิงช่าง

- ส่วนของวัสดุ ซึ่งบรรพบุรุษได้ใช้การจักเส้นตอกด้วยมือ พร้อมด้วยการรักษาเส้นใยวัสดุไม้ไผ่ไม่ให้เกิดเชื้อรา โดยการนำไม้ไผ่ที่ได้นำไปแช่น้ำ 3-4 วัน ก่อนจะนำมาจักเป็นเส้นตอก เพราะไม้ไผ่จะมีความนิ่มง่ายต่อการจักเส้นตอก แล้วจึงนำไปผึ่งแดดให้แห้ง
- การคัดเลือกไม้ไผ่ซึ่งเป็นวัตถุดิบ จากแหล่งที่ดีที่สุด ที่จะนำมาใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะชิ้นงานนั้นๆ เช่น พะเยา เชียงใหม่ เป็นต้น โดยการสังเกตสีผิว ลำปล้อง ความสูงของลำต้น
- นำมาจักเส้นตอกด้วยมือ โดยใช้จิ้งหะการดิ่งให้สม่ำเสมอจึงทำให้เส้นต่อมีขนาดของความบางเท่ากันโดยไม่ฉีกขาด
- เทคนิคการเก็บรายละเอียด การช้อนงานให้ดูเป็นงานละเอียด ซึ่งต้องอาศัยทักษะและประสบการณ์

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

หลายผลงานที่มีความโดดเด่นในตัว เช่น เครื่องแขวนชนิดต่างๆ ที่ได้นำมาดัดแปลง ซึ่งในตัวผลงานจะเป็นตัวที่อธิบายถึงวิถีชีวิตชุมชน เช่น ตัวมาลัย ที่อ้างอิงถึงวิถีชีวิตชุมชนก็คือ การทำงานร่วมกันเป็นทอดๆ ส่งต่อมายังผู้ผลิต เช่น การตัดไม้ไผ่ของผู้สูงอายุฝ่ายชาย ส่วนผู้สูงอายุที่เป็นผู้หญิงเป็นผู้จักเส้นตอกให้เป็นเส้นบางๆ ต่อจากนั้นส่งผ่านถึงมือผู้สาน ซึ่งกว่าจะมาเป็นพวงมาลัย 1 พวงนั้น มีการส่งผ่านมาหลายชุมชน เช่น ตัวพวงมาลัย คือ ลายริ้วมาจากชุมชนไชยสถาน อ.เชียงม่วน ดอกอุบะดอกส่งมาจากชุมชนกัวแลป่าเป้า ชุมชนบ้านไร่กองขิง และดอกจำปีมาจากชุมชนบ้านกลาง อ.สารภี ซึ่งความโดดเด่นของมาลัยนี้ก็คือ การรวมตัวของชุมชนสร้างสรรค์ออกมาเป็นผลงานได้อย่างลงตัว

การพัฒนาสร้างสรรค์ประยุกต์ หรือต่อยอดผลงาน

ด้วยเกิดจากความชื่นชอบในงานจักสาน การช่วย ชุมชนโดยการนำภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นมาช่วย สร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุแต่ละชุมชน ช่วยให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมทำอยู่บ้าน ซึ่งงานจักสาน เป็นงานที่ไม่ต้องใช้แรง และสามารถทำในช่วงเวลาว่าง รวมไปถึงทำให้ลูกหลานได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมนี้ได้ ด้วย ตัวอย่างแนวคิดในการพัฒนาผลงาน เช่น การนำ วัสดุชนิดอื่นมาผสมผสาน เช่น ลวดลายที่ทำจากทอง เหลืองและหินมงคลรวมถึงการย้อมสีธรรมชาติลงบน วัสดุไม้ไผ่ให้ดูกลมกลืน และยังคงความเป็นไม้ไผ่ให้ คงอยู่เด่นกว่าวัสดุที่นำมาผสมผสานกัน

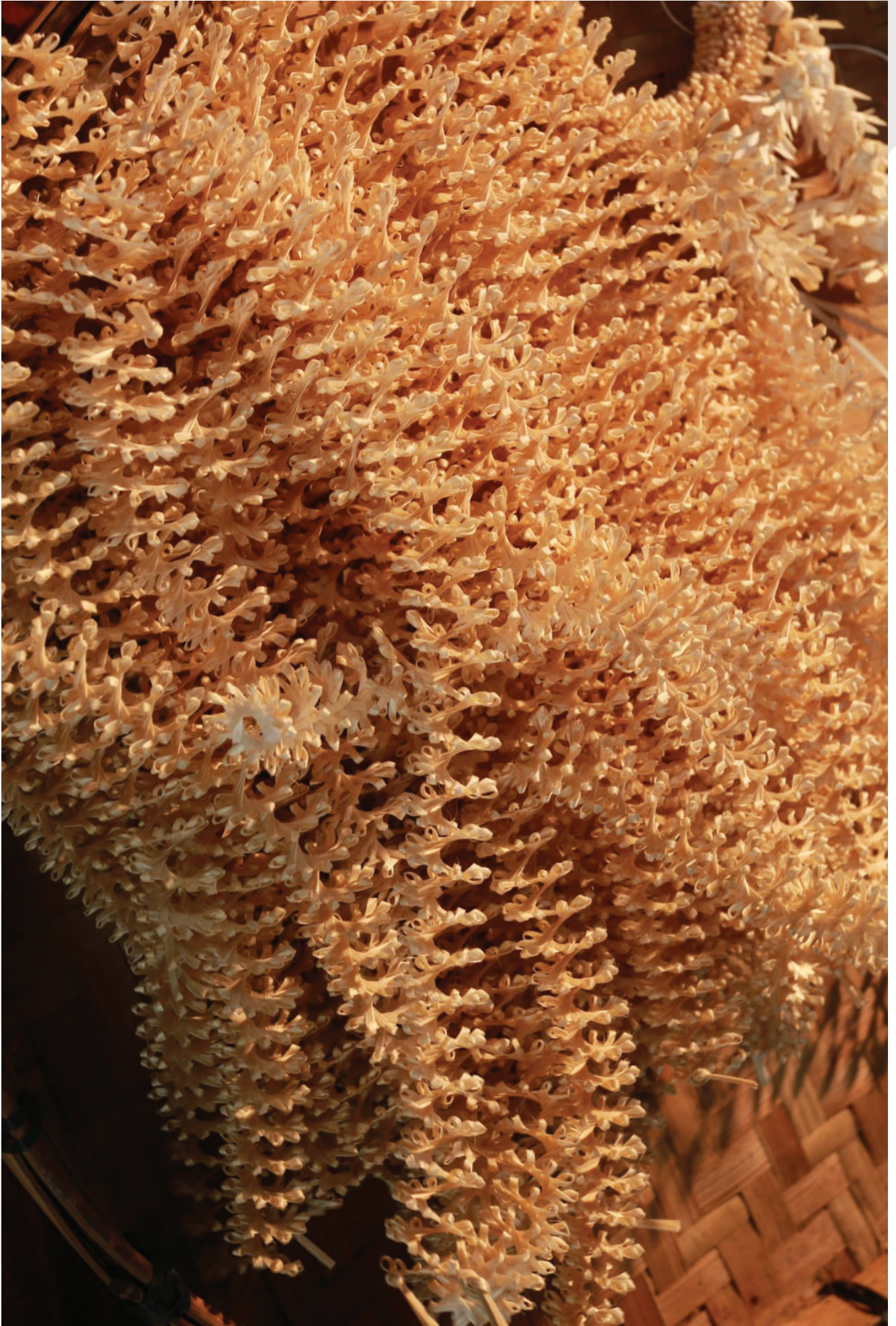
ความมุ่งมั่นตั้งใจในการอนุรักษ์ สืบทอดในงานศิลปหัตถกรรม

ด้วยความตั้งใจที่จะอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมประเภทจักสาน ซึ่งเป็นวิถีชุมชน ซึ่งมีมาแต่บรรพบุรุษ จึงได้มีการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษางานวิจัยไปฝึกอบรมให้กับชุมชนที่มีวัสดุในท้องถิ่น และปัจจุบันยังคงทำงานร่วมกับชุมชนในเรื่องของการจักสานอย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบันถึงแม้จะเกษียณอายุราชการแล้ว แต่ยังคงได้รับเชิญเป็นวิทยากรให้กับหน่วยงานต่างๆ ในส่วนพัฒนางาน และสอนให้สามารถสานลวดลายต่างๆ อยู่อย่างต่อเนื่อง

เกียรติบัตรหรือรางวัลที่เคยได้รับ (บางส่วน)

- Innovative Craft Award 2012 รางวัลชนะเลิศประเภทงานจักสาน ชื่อผลงาน โคมไฟรังนก
- โครงการประกวดผลงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไทย พ.ศ.2555-2556 รางวัลที่ 3 ประเภทงานจักสานแนวร่วมสมัย ชื่อผลงาน โคมไฟไอเยเรศ
- ได้เข้ารอบ 10 คนสุดท้าย Innovative Craft Award 2014 ชื่อผลงาน "งอบ"

“

แนวคิดและหลักการที่ยึดมั่น คือ วิถีชุมชน
ที่นำมาสร้างสรรค์ผลงาน

”

The Glories of Thai Crafts

Past . Present . Future

The bottom of the page features a series of overlapping, wavy, light-colored lines that create a sense of movement and depth. These lines are rendered in a soft, ethereal style, with some areas appearing slightly brighter than others, giving them a glowing or luminous quality. They sweep across the width of the page, starting from the left and curving towards the right.